

Grundtvig og Norge – idag

Kirsti Aasen: Alle mine kilder. Gyldendal Norsk Forlag, 1986.

Det var et glædeligt tegn på nyvakt interesse for Grundtvig, der kom frem, da der for nogle år siden oprettedes en afdeling af Grundtvig-Selskabet i Norge, som nu tæller hen imod et par hundrede medlemmer. Hvordan den er opstået, denne nye optagethed af Grundtvig, også blandt yngre mennesker, og hvordan den er kommet sådan i vækst, skal jeg ikke gøre mig klog på. Men det er ihvertfald en af hovedkræfterne bag det hele, Kirsti Aasen, sognepræst ved Kampen kirke i Oslo, der nu har fået udgivet en meget bemærkelsesværdig og spændende lille bog med titlen »Alle mine kilder«. En bog, som også bør påkalde sig opmærksomhed hos læsere af Grundtvig-Studier.

Bemærkelsesværdig er bogen derved, at den handler om Grundtvig, uden i egentlig forstand at være en Grundtvig-afhandling. Der er intet noteapparat. Det er småt med citater og henvisninger til Grundtvigs egne værker. Hvad det handler om for Kirsti Aasen er ikke først og fremmest videnskab, men hverdag. Hvad hun vil vise er, hvordan studiet af centrale Grundtvig-tekster kom til at kaste nyt lys over verden for hende selv. Grundtvigs tankeverden blev en hjælp til at se og forstå den virkelighed, hun stod i, på en overraskende ny måde. Der er tale om Grundtvig-læsning og Grundtvig-brug i denne frugtbare, produktive, selvstændigt medtænkende, nutidigt engagerede forstand. Derved er bogen som sagt bemærkelsesværdig.

Spændende og fængslende er den, fordi den hele vejen igennem er så personlig, som den er. Kirsti Aasen formulerer sig ikke i begreber og abstraktioner. Hun tænker i eksempler og fortællinger – og taler af erfaring. Kvindeligt – som Grundtvig! I små glimt kaldes erindringer frem fra en verden, som *var* i Norge – livet i Vingelen i Nord-Østerdalen, hvor hun selv kommer fra. Hun beretter med varme og lune om mennesker, som har kommet hende ved. Ro og rodfæstethed – stolthed og slægtsfølelse var selvfølgelige realiteter, det betydningsfulde, dengang. Som naturen var karrig med at give sine gaver fra sig, var mennesker fåmælte og tog vare på ordene. Fjeldnaturen var ikke bare omgivelser men en dimension i »østerdødens« eget sind. Hun fortæller om det sjælelige opbrud fra denne verden, hun oplevede, da hun tøvende og usikker kastede sig ud i at realisere sin barndoms drøm om at studere teologi og blive præst.

Men her vil vi naturligt nok samle opmærksomheden om den inspiration, hun har modtaget fra Grundtvig. – Hvorfor fik Grundtvigs tanker ikke den indflydelse og fremgang i norsk kirkeliv, det til at begynde med tegnede til, spørger hun selv i bogen. Og svarer med Einar Molland, at det skyldes ikke dogmatisk uenighed, – Grundtvig stod i mange spørgsmål på god luthersk grund, – men derimod en dybtgående modsætning mellem to forskellige fromhedstyper. Grundtvigs »lyse tro og åbne syn« fandt ingen genklang og blev ikke forstået af den rådende norske pietisme.

Pietismen kendte Kirsti Aasen hjemmefra. Den er en del af det miljø hun er vokset op i, hvor hun af præst og religionslærere blev opdraget til at tro, »at Gud havde sitt spesielle og avgrensede område, som krævede av den enkelte at han eller hun måtte sette igen noe av seg selv ved grindsleet for å passe inn der«. Ikke sjældent er det blevet fremhævet i »norsk kirke- og bedehusforkynnelse, at det er sjelen som frelses, mens kroppen, materien knapt nevnes«. Karakteristisk for pietismen er det, at den sætter skel mellem kirken og verden – mellem sjæl og krop. Hvad der er i mennesket selv af tanker og evner og skaberglæde

vurderes som noget lavt og mindreværdigt. Med den fatale konsekvens, siger Kirsti Aasen, at mange kom til at opleve menighedsmiljøet og kristen fromhed som en skinvirkelighed – som »noe på siden« af det, de ellers var optaget af.

Men, hvordan tale om Frelseren uden at nævne Skaberen? Kunne man overhovedet komme afsted med »å bli mottagelig« for det kristelige og evige uden at være sig bevidst om, hvad det er at være menneske – uden at kende sig selv og kårene, vi lever under? Spørgsmålet er levende i hende, længe inden hun begynder at studere teologi. Hun har selv oplevet det umulige i på én gang at tale ligegyldigt eller måske endda foragteligt om menneskers livsyringer og samtidig søndag efter søndag bekende troen på Gud som verdens og menneskets »opphavsmann«. Det pietistiske skel er hende inderligt imod. Hendes egen erfaring siger omtrent det modsatte: at det religiøse må have rod i det nærværende, hvis det skal være ægte og have noget at betyde. Derfor peger hun på musikken og lyrikken og kunsten som stedet, hvor et menneske vises ud over sig selv. Hun peger på »naturens skiftninger og skjønnhet«. »Gjennom et langt livs kontakt med åker og eng kunne blikket åpnes for tilværelsens mangfold og uutgrunnelighet«, hvis man ellers færdes i verden med åbne sanser og et lydhørt sind. Det er erfaringer som disse, pietismen ikke vil vide af, og som Kirsti Aasen ikke kunne få sig til at prisgive.

I denne uafklarethed var det, hun i studiet af Grundtvig pludselig hørte det forløsende ord. Her fandt jeg endelig en, der nikkede til »østerdølen i meg«, som hun siger. Her blev hun bekræftet i sin undsigelse af pietismen. Men mere end det. Hun opdagede, at deres grundproblem var det samme: hvad betyder menneskelivet for det kristelige? Det var hendes eget problem – og det var det spørgsmål, Grundtvig sloges med i årevis.

Først ved at fordybe sig i Grundtvigs overvejelser, blev hun i stand til at se og formulere problemet skarpt og præcist: »Som bare mysterium er kristendommen utilgjengelig. Som bare byggende menneskelighet er den forrådt. Det er i spennet mellom mysterium og humanitet han skulle få noe å si meg som østerdøl og kvinne, som kristenmenneske, som samfunnsborger og prest«. Grundtvig talte om »vekselvirkning«. Han kom til at stå som en, der »krysser grenser«, som Kirsti Aasen formulerer det, hvor andre har nok i at konstatere dem.

Men hun blev ikke blot i stand til at formulere sit problem. Hun blev også ledt på vej til at nå frem til et svar. Mødet med Grundtvig lærte hende at fastholde og argumentere teologisk forsvarligt for en sammenhæng mellem menneskeliv og kristendom, hvor pietismen hævder, der er en afgrund. Hun får m.a.o. blik for den indre sammenhæng, der er mellem skabelse og inkarnation, så disse teologiske begreber får en ny præcis betydning i forhold til og i forståelsen af den virkelighed, hun selv står midt i.

Når hun taler om Skaberen, taler hun om ham, som »gav oss livet med tanker, evner og forstand og dermed muligheten til å være hans medarbejdere, ikke bare religiøst, men politisk, sosialt og kulturelt gjennom former, farger og rytmer«. Og når hun skal forstå det centrale i det kristne budskab: forkyndelsen af at Gud bliver menneske i Jesus fra Nazareth, så er, siger hun, denne hændelse ikke udtryk for, at Gud kommer til verden med en helt fremmed tilværelse eller henvender sig til mennesker på et sprog, det er umuligt at forstå. Nej, det centrale i evangeliet er forkyndelsen af, at Gud kom til sit eget – og det nye og gladelige er, at han kom for at befri os fra det unaturlige og forkrøblede og føre os tilbage til det, han fra først af havde tænkt sig med os. Menneske-lighed og kristelighed er således ikke modsætninger, som i pietismen. Det er i grunden identiske begreber. Hun er i god samklang med Grundtvig, når hun udlægger ordet »kristelighed« ved at sige: »å bli Kristus lik« betyder en »gjeninnsettelse i alt som var tiltenkt oss, ved at vi

blir barn igjen sammen med barnet i krybben, ved at vi vokser og vandrer med ham – inntil hans liv blir vårt».

Dermed har hun endelig også fået skabt klarhet i synet på den menneskelige tilværelse. I en prædiken over beretningen om Jesu møde med Zakæus demonstrerer hun, hvordan inspirationen fra Grundtvig virker forløsende og bærer frugt i tekstudlægningen. Når Zakæus viser vilje til at lægge sit liv om, er det ikke fordi det er noget, han føler, han er nødt til, siger hun. Drivkraften er ikke præstationstrang, men »gleden over at Jesus ville være hans gjest, fornemmelsen av å bli verdsatt, oppreisningen som dette innebar, – gjenoppdagelsen av dimensjonen i tilværelsen, slik den blir formidlet gjennom en strofe af Grundtvig:

Føler ei vi i vort Hjerte,
Vi oprandt af *Gude-æt*,
Ei vi føle kan med Smerte,
At vi arted os fuldslet ...

Selv om lurvetheten, som griner mot oss når vi ser inn i oss selv, kan gjøre vondt nok, er det i en grumset erindring om *tapt storhet* at smerten dette verset snakker om lar seg forklare. Dypt i vårt vesen gjenspeiles et bilde, splintret og utydeligt, men påtrengende nok til ikke å la oss i fred:

Ingen har *Guld-Taarer* fældet
Som ei Glimt af Guldet saae,
Saa *Guds-Billedet*, forældet,
Maa i Glands dog for os staae,
Om hos os det skal *fornyes* ...»

Også i synet på den menneskelige tilværelse er det hos Grundtvig, hun finder afklaring og dybde.

Dette grundtvigske syn – denne inkarnatoriske tænkemåde – anlægges så bogen igenem som det grundlæggende, når hun tager en række emner og forhold op til drøftelse: opløsningen, der er på færde i de moderne industrisamfund, opdragelse og kristendomsundervisning, bibel- og kirkesyn, lidelsens og dødens problem. Navnlig kunsten og det kunstneriske utryk har, som allerede antydnet, hendes interesse. Som billedsproget optog Grundtvig. Mod en række kritiske indvendinger fra norske statskirkekrystne argumenterer hun overbevisende for det teologisk legitime i at lukke den moderne kunst ind i kirken og alliere sig med digterne, når man skal skrive prædiken. Også her har hun lært af Grundtvig, der jo kaldte kunstneren for »Livets kårne spejder«. »I vår vilje til å lytte til hva dikteren har å si er det at virkeligheten vi er satt i, åpner seg for oss med sine avgrunner og høydedrag – rikere og mere innfløkt enn alle våre fasiter. »Et spennende vennskap« kalte Eivind Berggrav forholdet mellom kirke og kunst. Er det enda mere – et slektskap?»

Grundtvigs tanker er altså kommet til orde på en ny måte i norsk kirkeliv og kulturdebat. Kirsti Aasen har skrevet en bog, hvori hun tør være provokerende – uden at provokationen nogen steder er letkøbt. Hun går i dybden – men med sikker sans for at uttrykke sig enkelt og klart, som kun den kan, der har sit eget liv og erfaring med i det, der siges og forstås. Bogen er tiltænkt nordmændene – selvfølgelig. Men også her i Danmark kan den hjælpe os til at blive klogere på, hvad Grundtvig har (haft?) at betyde.

Helge Baden Nielsen